

Vasario 16-osios liepsna

Vasario 16-osios iškilmės Kaune, prie Laisvės paminklo.
Edmundo KATINO nuotraukos

patyrimo buvo kuriamos valstybės institucijos. O tuo metu kraštą iš visų pusų puolė kur kas gausesni priešai. Pašaukti Tėvynės ginti savanoriai drąsiai stojo į kovą su bolševikais, bermontininkais ir lenkais. Išvijus bolševikus, sumušus bermontininkus, teko trauktis nuo kelieropai pranokstančiu mūsų pajęgas lenkų divizijų. Mūsų kariuomenė paliko Vilnių ir Vilniaus kraštą, ant kurio nusileido slogios lenkų okupacijos sutemos. Tačiau valstybės branduolys buvo apgintas. Laikinaja sostine ir tautiškumo židiniu tapo Kaunas, per porą dešimtmečių išaugęs į modernų europinį miestą.

Valstybės atkūrimas pažadino galingas kūrybines tautos jėgas. Per dvidešimt nepriklausomybės metų plėtojosi žemės ūkis, pramonė, miestai, suklestėjo tautinė kultūra. Lietuviška mokykla išugdė nauja patriotų kartą, kuri nepalūžo per ilgus okupacijų dešimtmečius, per atkaklias partizanų kovas ir tyliają rezistenciją.

Vasario 16-ąjį uždegto laisvės fakelo liepsna atvedė tautą į naują Nepriklausomybės aušrą.

Jurgis Oksas

Nepriklausomybės dienos minėjimas

I Vytauto Didžiojo universiteto salė paminėti Lietuvos Nepriklausomybės 74-ųjų metinių susirinko buvę politiniai kalinių, partizanai ir tremtiniai.

Politinių kalinių sąjungos Kauno skyriaus pirmininkas R. Vasiliauskas apžvelgė Lietuvos kelią į Laisvę ir Nepriklausomybę. Pradėdamas nuo knygnešių, savanorių, išryškino rezistencijos kovą okupacijos metais, paminėjo 1991-ųjų sausio 13-osios ant Tėvynės aukuro sudėtas aukas.

Tylos minute pagerbtį žuvusieji už Laisvę.

Laba šiltai susirinkusiu sutiktas buvęs partizanas Povilas Pečiulaitis-Lakštingala (Juozo Daumarto bendražygis), dabar gyvenantis JAV, nuoširdžiai pasveikino visus su švente. Dar kalbėjo AT deputatas P. Varanauskas, Tautininkų sąjungos atstovas Z. Skirkus.

Minėjimo koncertinėje dalyje dainavo Laisvės kovų dainų ansamblis (vadovas A. Padleckis), "Tremtinio" chorą (dirigentė E. Paulavičienė), J. Jablonskio yduriinės mokyklos "Sidabrinė balsų" konkursų laureatės (vadovė D. Šiaučiūnienė), eiléračius deklamavo Kauno skautės. Minėjimas baigiamas Lietuvos himnu, bet susirinkusieji dar nesiskirsto: visi smagiai traukia megstamą savo daina: "... draugystė tvirta, draugystė kieto plieno..."

"Ačiū jums" - dėkoja minėjimo rengėjams susirinkusieji.

Natalija PUPEKIENĖ

Valio! I plevėsuoja!

Jau Antrojo pasaulinio karo pradžioje pradėjo jaustis spaudimas ir grėsmė iš Rytų... Tik atgavus Vilnių "pupų dėde" per Kauno radiją padainavo: "Vilnius mūsų, o Lietuvė rūsų..." Už tą pokštą gavo pamatyti cypę ir tapo politiniu kaliniu. O šis jo pranašavimas netrukė išspildyti. 1940 m. birželio mėnesį i visus Lietuvos keliais iriedėjo rusų tankai. Prasidėjo areštai, ir per trumpą laiką pasikeitė visų veidai. Prapuošė policija, atsirado milicija, NKVD su viša gauja politriukų, lietuvių kariuomenė išformuota, o Vytis ir tautinė vėliava nuplēsta nuo visų mokyklų, įstaigu.

Jau 1941 m. pradžioje mokyklose priverstinai pradėti dėstyti "politinių mokslių" (smegenu plovimas), rusų kalba, imta rengti visokie mitingai. Pro mūsų langus ėjo geležinkelis, tai buvo galima matyti, kaip pas mus dundėjo vagonai su užrašais "Badaujančiai Lietuva", prikrauti supuvusiu arbūzu, o iš Lietuvos gabenė mėsa, sviesta, grūdus ir kitas gėrybes. Ta visa melia sunku buvo pakęsti, bet prieš jėgą juk neatsispirs: visų burnos užrištos...

Viena diena prieinā prie manęs Albinas Lelešius ir sakė: "Jonai, aš noriu su tavim pasikalbėti, einam į sodą..." Mes mokinėmės vienoje klasėje, bet artimai nedraugavom. Mat jis buvo labai ramus, jokių pokštų nekrėsdavo, o aš buvau linkes prie tų, kur ką nors išdarinėja. Albinas ir klausia: "Ar tu nemanai, kad mes turėtume ką nors daryti - juk vasario 16-oji čia pat?" - "Na taip, reiktu, bet ką..." Sakau ir turiu Albino veidą - ar jis tikrai ta galvoja, ar tik mane provokuoja. Tais laikais visko galėjo būti. "Matai, Jonai, šia egle? Ji matyti ir iš karievinii, ir iš cukraus fabriko, ir iš visos Marijampolės apylinkių... Ar mes negalėtume įkelti į jos viršinę trispalvę?"

Sprendimas buvo trumpas, nes ir aš galvoju sau vienas apie tą patį. Taigi sutarta: aš turiu parūpinti vėliavą ir stoveti sargyboje, o Albinas

kels vėliavą, nes jis pirmas pasiūlė. Kitą dieną užėinu pas Marytę Traskauskaitę ir prašau vėliavos. O ši: "Turiu, bet labai gaila - graži, tai nenorečiau prastoti..." Pasakiau atvirai - kad vėliava bus išskelta ir paklius į NKVD rankas. "Jeigu jkiūssite, tai neišduokite manęs", - praše Marytė.

Nakti iš vasario 15-os į 16-ą lipą Albinas į egle, o aš sekū, kas darosi aplink. Bičiulis dar tik pusiaukelėje, o čia pat sargas su šūnimis, ir šie tiesiai į eglę... Albinas sustoja ir laukia, kuo baigsis. Aš pradedu gynybą. Čia pat ant tako pribarstyta žvingalas "kiaušinių". Na, ir pirmyn į šuneli su tais "kiaušinukais" viena po kito. O visgi vienas kliuvo. Šuneliukas sukauskus, sargas pasisaukė ji ir nuėjo toliau.

Po pusvalandžio vėliava jau plevesavo! Valio!!!

Paryčiais kažkas vėliava jau pamate ir pranešė apie tai NKVD. Priglėžėjo visokių rūšių uniformų, skambėjo "gražiausis" žodeliai, draskėsi jie po visą apylinkę... Mūsų laimei, kad buvome išvaikščioję visus takus, tai šunys pasiklydo ir prie mūsų neatvedė. Bet mes dar nebuvome tikri, kad viskas gerai baigsis, tad ankstų ryta išėjome į bažnyčią. Kai grįžome į valgyklą pusryčiu, skersai stalą radome sėdintį buhalterį ir pasakojantį žinias: "Kokiu durui yra pas mus..." O aš atsiskiu į Albiną ir matau - jo miliniam īvarke dar keli spylgliai kyšo... Stukteliu jam koja ir parodau akinių... Išraudo mano draugas, nes ta poną skersai stalą sėdintį mes įtarėme informatorium esant.

Bet viskas baigėsi laimingai. Net ir po tiek metų išvairiausių išgyvenimų esame abudu gyvi.

Būtų labai įdomu, kad atsilieptų ir kiti pirmųjų okupacijos metų vasario 16 dieną išskelė vėliavą.

Jonas MATULAITIS
Kalifornija

Apdovanoti partizanai

Kazlų Rūdoje 1991 m. gruodžio 22 d. Lietuvos politinių kalinių ir tremtininių sąjunga apdovanavo rezistencijos kovų dalyvius.

Zymeniu "Už nuopelnus Lietuvai" apdovanoti: Ona Karaliūtė-Kajokienė, "Tauro" apyg., Vytauto rinkt. ryšininkė, Kazlų Rūda; Aldona Vosiliūtė-Bilbokienė, "Tauro" apyg., Žalgirio rinkt. ryšininkė, Kazlų Rūdos apyl., Rūdupio km.; Jonas Stankevičius, "Tauro" apyg., Žalgirio rinkt. partizanas, Kazlų Rūda; Justina Stankevičienė, Žemaičių apyg., Skuodo apyl. ryšininkė, Kazlų Rūda; Liudvika Kubiliénė-Kričinienė, "Tauro" apyg., Žalgirio rinkt. rėmėja.

Trispalvė plazda!

Prieš 1947-ųjų vasario 16-ąją Marijampolės partizanai nutarė iškelti trispalvę virš cukraus fabriko kamino. Vėliau iškelti garbė teko partizanui Jonui Lapatai-Giedriui. Buvo šalta žiema, daug sniego. Giedriui pavyko sėkmingsai įvykdinti užduotį, bet jis dar minutėlę sustingė iš laimės žiurėjo į plazdančią ore trispalvę. O kagebiastai tokią švenčių išvakarėse būdavo itin budrūs. Staiga pasigirdo šūvių serija. Giedris leidosi bėgti, bet prieš kulką išleidė ranką. Kraujuodamas ir silpdamas Giedris atbėgo pas ūkininką į Narto kaimą ir papraše jį paslepsti. Deja, stribai atsekė kraują pėdsakais. Sutikę kieme šeimininką Ulecką, jie paklausė, ar atbėgo čia banditai. Šeimininkas žinojo, kad jiems viskas aišku, tai ir prisipažino. Tada stribai liepė jam eiti į trobą ir pasakyti partizanui, kad šis pasiduotų. Uleckas taip ir padarė, bet, vos jėjė į virtuvę, pamatė Lapata už durų klūpantį kraują klanę ir traukiantį granatą. Partizanas šeimininkui liepė eiti atgal: "Mirsiu už Tėvynę, bet niekšam nepasiduosiu". Rusai ėmė šaudyti. Kai sužeistasis

sviedė granatą, tą patį padarė ir rusai. Pagaliau susišaudymas nutilo. Buvo neiššuk, ar Giedris neteko sąmonės, ar jis pakirto prieš kulką.

Stribai ir rusai bijojo eiti į trobą, laukė ryto. Ryte jie dar įmetė į vidų dvi granatas ir tik tada pirmą įgrūdo šeimininkus, o paskui patys jėjo. Giedris gulėjo aukšteliuinkas...

Didvyrio kūną stribai susuko į paklodę ir, nuplēše batus, įmetė į roges. Partizanas vilkėjo uniformą. Vežti įsakė Ulecko samdinį pusberniui Petru Kondreckui. Petras partizano lavoną atvežė į Marijampolę, prie miesto sodo, kur buvo NKVD. Čia kime už aukštos tvoros, tvartelyje gulėjo dar du partizanų kūnai. Čekistai klausė Petra, ar juos pažista. Jis jų nepažinojo.

Giedri iškėlė iš rogių ir sviedė... Jo galva smarkiai trinkelėjo į grindini, vėl pasiliejo kraujas...

Pusberni paleido namo. O Giedri su kitais dvemis partizanais tikriausiai užkasė ten pat, Jevonio upelio pakrantėje, paplavę duobėje.

Aldona VILUTIENĖ

Padubysio partizanai

Amžina garbė Tau, Lietuvos sūnau, kuris kovoja už savo kraštą, savo kalbą, savo raštą.

Šie žodžiai jrašyti nedideliamė akmens paminkle, prie kryžiaus, pastatyto Šiaulių rajono Bazilionių miestelyje (dabar Padubysys).

Čia buvo užkasti 1947 m. vasario 16 d. žuvę Dukto miške mūšyje supatingos parengties čekistų daliniu Vytauto Didžiojo rinktinės partizanai kartu su rinktinės vadu Jonu Beloglovu (slapyvardis Algis-Žydrūnas).

...Tvyrojo ramus žemos rytas. Apšerkšnijusios nulinukusios pušų šakos tarytum norėjo paslepsti benamių partizanų būstą - bunkerį.

Vyrai, kupini saulėtų vilčių ir ryžto, griže išnaktinio žygio, dalijosi išpūdžiais. Ši brangų Nepraklauso mybės minėjimo rytą, kaip ir kiekvieną rytą vakarą neapsieita ir be maldos. Bet nenujautė jaunos jų širdys, kad tai paskutiniai maldos žodžiai...

Čekistai apsupo visą Dukto mišką šarvuociai, o sunkieji kulkosvaidžiai buvo išdėstyti miško aikštélėse vargai prieinamose vietose.

Sargyoje stovėjęs partizanas, pastebėjęs artėjantį priešą, pranešė apie tai bunkeryje besiūlantiems vyrams. Vadas tuo įsakė pasiruošti kautynėms, o pats ēmėsi naikinti dokumentus - deginti juos, kad ne-patektų į priešo rankas.

Vyrams besiruošiant atremti priešo ataką, šis visai priartėjo. Čekistai pamatė partizanus. Prasidėjo kautynės. Kiek žuvo čekistų, tikru duomenų nėra. Priešas savo pozicijas rėmė vis naujausias dalinius, o partizanams beliko atsižaudant trauktis, gal tikintis, kad jiems padės vakaro prieplanda: lengviau bus užsimas-

kuoti...

Ir štai pirmoji auka - sunkiai sužiustas susispręgdino granata partizanas Genys. Kiek vėliau buvo sužiustas rinktinės vadas Algis-Žydrūnas. Paskutiniu šoviniu jis nutraukė savo gyvybės siūlą, dar spėjės sušuktis: "Kaukitės be manęs..."

Priešas raudonomis raketomis žymėjo partizanų kovos vietą ir tra-

Jonas Beloglovas, Vytauto Didžiojo (Šiaulių) rinkt. vadas

kimosi kryptį, o papildomi būriai užstojo jiems kelią. Patekę į priešo apsuptį, penki likusieji partizanai kovojo iki paskutinio šovinio. Užgesodar triju partizanų gyvybės - Aido, Vytauto ir Rūtelės. O Beržas ir Bedalis, sunkiai sužeisti, buvo paimti į nelaisvę. Žiauriai čekistų kankinamas, Beržas netrukus mirė.

Visus kitus partizanus čekistai surinko iš kautynių vietų ir išdarytus jų kūnus pametė Pakapės bažnytkaimyje. Vėliau nuvežė juos į Bazilionių miestelį prie garnizono būstinės ir po kiek laiko sumetė į kūdram.

1990 m. rugpjūtyje partizanų palaiakai perlaidoti į Bazilionų kapines. Amžinojo jų poilsio vietoje pastatytas paminklas.

Redakcijos prierašas: Šiaulių "Aušros" muziejuje, Vytauto 86, Vasario 16-osios proga atidaryta paroda, skirta Šiaulių krašto pokario partizanams.

Petras TAMOŠAITIS-Regina Šiauliai

Nauji istorijos šaltiniai

Buvęs Dainavos apygardos partizanų rytininkas Jonas Kuzmickas išsaugojo partizanų vado A.Ramanausko-Vanago archyvą ir patikėjo jį Alytaus skyriui. Skyriaus partizanų nutarimu dabar šis archyvas perduotas Lietuvos politinių kalinių ir tremtinų sajungai. Tai 1946-1947 m. partizanų dokumentai - dešimtys leidinių, 170 fotonuotraukų. Dėkojame p. Jonui Kuzmickui ir Dainavos krašto partizanams už rūpinimą Lietuvos rezistencijos istorija. A.Ramanausko-Vanago archyvą numatyta skelbtai spaudoje, eksponuoti parodose.

Kazimieras SAVIČIUS

Nereprezentuotų tautų ir tautybių organizacijos (UNPO) konferencija Taline

Sausio 11-12 d. Piritos "Sporto" centre įvyko UNPO konferencija. Ją surengė UNPO organizacija ir Estijos komitetas. Aptartos nacionalinės žmogaus teisės, migracijos, iškeldinimo, trėminų problemos.

I Talina atvyko papuasų iš Ramiojo vandenyno salų, Australijos aborigenų, tibetiečių, kurdu, Jugoslavijos arabų, latvių, Amerikos indėnų ir t.t. Be to, nemaža valstybių (Olandija, Danija, Kanada, JAV, Šveicarija, Didžioji Bretainija ir kt.) atsiunte savo ekspertus. Danijos, Moldovos, Norvegijos, Olandijos, Estijos, Lenkijos, Vengrijos vyriausybės atsiuntė ir savo atstovus.

Konferencijoje plačiai aptartos Baltijos šalių sovietinės kolonizacijos ir genocido problemos. Nagrinėta, kaip per okupacijos metus dėl migracijos ir deportacijos, sovietinės industrijos bei karinės perengties čia pakito gyventojų sudėtis. Pasitarata, ką daryti, kad neteisėtūi imigrantai sumažėtų, kaip spartinti Baltijos valstybių dekolonizaciją. Organizacijos prezidentas p. Linartas Mialas spaudos konferencijoje pareiškė, kad okupacijos kalininkus reikia be išlygų grąžinti į tėvynę, o kitiem atėjuniams sudaryti individualias išvykimo sąlygas.

Siuo ir kitais klausimais ekspertų nuomonės buvo labai skirtinges. Linartas Mialas pabrėžė, kad žmonės, nuolatos gyvenę laisvėje, nesupranta vergijoje gyvenusių tautų problemų. Sie ekspertai (pvz. iš Australijos) suka galvas, kaip žiūrės išsviadavusios tautos į kolonizatorius, o kaip jos gyvens, jiems nesvarbu.

Visiems posėdžiams vadovavęs

Nuotraukoje: (iš kaires) trečias - UPNO generalinis sekretorius Michaelis van Valtas, ketvirtas - Linartas Mialas, penktas - Jadviga Budginaitė

olandas Michaelis van Valtas mano, kad Baltijos valstybės dabar paliktos akis į akį su masinio gyventojų perkėlimo problemomis ir jų padariniais.

Dėmesi patraukė Estijos ruso ir Lietuvos lenku kultūros ir švietimo sąlygos kur kas geresnės negu lietuvių Lenkijoje.

Konferencijoje pabrėžta, kad deportacijos - tai nusikaltimas prieš žmonių, kad ši politika pažeidė tautų teisę į apsisprendimą. Kreiptasi į pasauvinį banką, į Jungtinį Tautų organizacijos atstovus ir vyriausybes, prašant nefinansuoti žmogaus teisės pažeidžiančių akcijų.

Priminta, kad žmonių perkėlimo problemas derėtu panagrinėti 1993 m. Berlyne vyksiančioje pasaulyje žmogaus teisų konferencijoje. Berta Latvijos pasiūlymu organizuoti dekolonizacijos konferenciją Rygoje.

Jadviga BUDGINAITĖ
Talinas

Dvi tragedijos

Neseniai radau savo tévo brolio a.a. Edvardo Rimailos dienoraštį. E.Rimaila - buvęs Lietuvos savanoris, karo lakūnas, Magadano politinis kalinas. 1945 m. demobilizuotas iš sovietinės kariuomenės negrižo namo, į Darbénus. Žinojo, kad jo ieško enkavedistai ir iki aresto slapstési Viekišnių, vėliau - Akmenės valsčiuose. Jo užrašuose beveik nėra pavardžiai. Gal mielo laikraščio skaitytojai papildys aprašytas istorijas, o gal atpažins ir savo artimuosisius.

1946 m. pavasarį gyvenau pas pusbroli Viekišniuose (netoli stoties). Jis manęs papraše paarti vagų. Sklypas buvo netoli miško. Pamiškėje dunksnojo šiaudai dengta bakūžė ir nedideli daržinė. Ten gyveno senutė našlė su netekėjusia dukra. Baigdamas darbą, pamačiau, kad iš miško išėjo du ginkluoti vyrai ir sugulė netoli našlės namo. Išėjo ir dar du ginkluoti. Jie sugulė priešingoje namo pusėje. Netrukus išėjo apie 10 ginkluotų uniformuotų enkavedistų, apsupo namą ir suejo į vidų. Po pusvalandžio pasigirdo kelios automatinės serijos ir bausis trenksmas. Kai juodi dūmai išsisklaidė, pamačiau, kad nėra bakūžės, tik griuvėsių krūva. O vietoje daržinaitės dar svyravo viena suklypusi siena. Vėliau sužinojau, kaip tai atsitiko.

Namelyje buvo didelė duonkapė krosnis. Šeimininkai leidus, po šia krosnimi partizanai įsirengė slėptuvę. Vienas išėjimas iš jos buvo į kambarį, o kitas į lauką. Slėptuvėje išsedavosi ir slapstési 6 partizanai. Apie tai ilgai niekas nežinojo. Bet kartą įvyko nepataisoma klaida. Šeimininkės duktė prieš vestuves prasitarė savo jaunikaičiui, kad namie būna partizanų. Šis, pasirodo, buvo komjauolis, NKVD agentas ir augiau paklausinėjo. Mergina pasakė, kas slapsostosi šeši, papasakojo, kur slėptuvės išėjimas į lauką. Todėl pirmieji iš miško išėjė du enkavedistai ir blokavo ši išėjimą. Kad iš slėptuvės yra išėjimas į kambarį, našlės duktė nežinojo, todėl nežinojo ir enkavedistai.

Viduje buvo ginkluotų partizanų, tačiau vienas jų - enkavedistų įfiltruotas agentas. Šis išbėgo į kiemą ir pasidavė. O partizanas Šliauteris vienas stojo į kovą prieš 7. Išsilaike dvi valandas ir nukovė 4 enkavedistus. Baigėsi šovinai. Su granata ranke jis puolė po beržu gulintį enkavedistų kulkosvaidininką, tačiau jis pakirto kulką serija. Ilgokai enkavedistai nedrįso prieiti prie žuvusio yra išėjimas į kambarį, našlės duktė nežinojo, todėl nežinojo ir enkavedistai.

Supratę, kad yra apsupti ir kelias į lauką užkirsta, partizanai nusprenādė, kad vienas iš jų žus. Tas, kuris sir-

go tuberkulioze ir jau kartą buvo sužiastas, pasiryžo žūti, gelbédamas draugus. Jie slėptuvėje turėjo dvi priešankinės granatas ir daug šovinių, tačiau šaudyti nebuvó galimybés. Einantis mirti abi granatas surišo į vieną ryšulį, kad būtu didesnis sprogimas ir, nutaikęs, kada enkavedistai siautėjo kambaryste, staiga iššoko iš slėptuvės. Baisus sprogimas. Pats žiauriai žuvo, tačiau sunaikino ir 9 enkavedistus. Nesužaloti liko tik tie 4 sargybiniai, kurie stovėjo lauke. Pasinaudoje sargybių sąmyšiu, 5 partizanai sėkmingai turėliu iš slėptuvės pasitraukė į mišką.

Vėliau, prie savo areštą, aš buvo sutikę vieną iš tu penkių išsigelbėjusių partizanų. Jis papasakojo apie tada žuvusį draugą. Tai ne vietinis gyventojas. Buvęs mokytojas, Šiaulių būrio vadas. Jo žmona, taip pat mokytoja, jau buvo žuvusi nuo enkavedistų kulkų. Slėptuvėje su granatomis rankose paskutinį kartą pasakė: "Aš jau, vyrai, neturiu ko prarasti. Jeigu liksite gyvi, ainiams pasakykite, kad mes mylėjome savo Tėvynę Lietuvą ir dėl jos nebijojomė mirti". Jis man dar pasakė, kad vėliau žuvo dar du iš jų, tada išsigelbėjusių.

Iš Viekišnių netrukus išėjau į Akmenės valsč., Noreikiškių kaimą, pas A.Noreikį. Tai mano pusbrolio žmonės tėviškė. A.Noreikis buvo Sibire, todėl aš iš čia ariau vagas. Dirbdamas kaimo pakraštyje, pamačiau, kad vienam namam apsupo 7 enkavedistai ir émė į jį šaudyti.

Taip atėjo rudens kūlimas. Per nuožuigas (kūlimo pabaigtuvės) atvažiuoja dvi pastotės su penkiais ginkluotais vyrais, tarp kurių buvo ir Danutės myliamasis Alfonas Pajuodžius. Vasilius, pamates ginkluotus vyrus, pasislėpė ant auksto, o tie vyrai išėjė į vidų pareiškė, kad dabar bus vestuvės. Danutei uždėjo nuometą, ir prasidėjo tikros vestuvės: groj, šoko, o paskui liepė nuotakai ruoštis į kelionę ir uždainavo "Rucskis, sesute, ruoškis, jaunoji".

Susikrovė kiek rado rūkytų lašinių, dešrų, skilandžių ir įsiodinė nuotaką išvažiavo. Tai įvyko 1947 metų rudenį. Nuo to laiko Danutei kartu su vyru teko sunki partizanų dalia.

Netoli Traupio 1950 metais juos apsupo enkavedistai, įvyko kautynės. Danutė buvo sunkiai sužeista. Alfonas Pajuodžius-Radylė apie pus-antrą kilometrą įvažiavo į kaučių ranką. Taip ji ir mirė ant mylimojo rankų. Vyras ją palaidojo kažkur prie Traupio, jis pats žuvo 1952 m. Kupiškio rajone, Atkočiškių miške.

Margi likimų raštai

Subačiaus valsč. Skaistakalnio km. gyveno Davidėnų šeima - motina, sūnus ir duktė Danutė. Tėvas buvo mires. Danutė buvo graži mergaitė, giedojo bažnyčios chore. Nuo pat vaikystės ji draugavo su Alfonsu Pajuodžiu iš Pajuodžių km. Jis buvo Lietuvos kariuomenės vyresnysis puskarininkis, tai 1945 metais išėjo partizanauti. Buvo Vytauto rinktinės vadas, vėliau būrio vadas. Jis su Danute slėpta susitikin

1992 m. vasaris

TREMTINYS

4

IVYKIAI

RYGA. Sausio mėnesį Rygos karūnų muziejuje vyko paroda "Kovojanti Lietuva". Parodos iniciatorius - Jelgavos lietuvių draugijos pirmininkas

A.Burba. Čia eksponuotas Lietuvos partizanų nuotraukos. Vienų veidai šypsosi, kitų - rimti, susimaste; dar kiti partizanai suguldyti gatvėje, aikštėje...

Sausio 18 d. iš Kauno atvyko Politinių kalinių ir tremtinių sajungos atstovai, Laisvės kovų dainų ansamblis, padainavę čia partizanų dainų.

Paroda buvo gausiai lankoma.

Juozas KRUŽIKAS

Ryga

Vuotraukoje: Laisvės kovų dainų ansamblis Rygoje

KAUNAS. Vasario 14 d. Viešosios bibliotekos salėje Kauno žodinis almanachas "Ažuolynas" paminėjo diplomato ir švietėjo, humanitaro ir politiko Juozo Urbšio 96-ąsias gimimo metines. Tarpukario neprisklausomos Lietuvos užsienio reikalų ministro sudėtingą ir sunkų gyvenimo kelią apžvelge "Santaros" žurnalo redaktorius R.Norkus. Buvo jo bičuliai - grafas V.Zubovas, menotyrininkė K.Galaunienė, dailininkė V.Šleivytė, aktorius K.Genys pasidalijo prisiminimais. Lietuvos atstovas Vašingtone ir prie Šventojo Sosto S.Lozoraitis papasakojo apie Juozą Urbšį - diplomatą, išdidžiai gynusį Lietuvą

Natalija PUPEKIENĖ

Skiemonių žuvusieji

Mykolas KAZLAS

Ankyščių raj. Skiemonių kapinių kalnelyje 1990 m. rugėjo 22 d. pastatytais ir iškilmingai pašventintas paminklas žuvusiems už Lietuvos laisvę 1945-1954 m. Jame iškaltos aštuoniolikos žuvusiuų pavardės, o devynioliktasis - nežinomas partizanas, medine koja. Atkasant palaikus, rasti medinės kojos geležiniai apakštai.

Šiame broliškame kape guli Skiemonių, Kurkių, Alantos, Ankyščių, Balninkų, Utenos apylinkių vyrų palaikai. Tai LLA "Vyčio", Algimanto apygardų kovotojai, ginkluoto pasipriėsinimo dalyviai: Bronius Ilgutis, Alfonsas Sargūnas, Steponas Karvelis, Bronius Matukas, Vytautas Kazlas, Jonas Svilpa, Simonas Sližys, Antanas Paulauskas, Bronius Barauskas, Vytautas Žitnikovas, Aleksandras Pipiras, Jonas Pipiras, Jonas Yla, Vaclovas Kabikas, Antanas Grigas, Vytautas Grigas, Danielius Čeikauskas, Janas Gustavas ir nežinomas, medine koja.

Tarp šių lietuvių guli ir slovako Jono Gustavo palaikai. 1944 metais, traukiantis vokiečių armijai, jis pasiliuko Skiemonių partizanų būryje. Nuardė nuo vokiškos uniformos ženklus, apdovanojimus, prisišluojo Vyties emblema, o duodamas priesiška, pasakė: "Kovosi ir žūsiu už Čekoslovakijos ir Lietuvos laisvę". Buvo jaunas, linksmo būdo, drasus ir patyres karys, išmokes jau ir lietuviškai. Žuvo jis 1945 m. kovo 8 d. Žiogų kaimme, netoli Leliūnų bažnytkaimio. Gal Čekoslovakijoje artimieji jo tebebaukia?

Žiogų kaimo tragiskos kautynės labai sukrėtė Skiemonių gyventojus. Tą dieną pas Žiogų kaimo gyventoją Bučių buvo apsistoję Stepono Karvelio keturiolikos partizanų būrys. Iš tolimojo žygio užsuko pailsėti, sargybas išstatė. To kaimo išgama Liutkevičius atvedė Alantos, Skiemonių stribelius, Utenos enkavedistų garnizonu kareivių dalinių. Slapta prislinkę, nužudė sargybinius ir, anksti ryta apsupę Bučio sodybą, pra-

dėjo šaudyti. Sodyboje ir laukuose keletą valandų vyko atkaklios kautynės. Sužeistas į koja, slovakas Jonas Gustavas nesitraukė iš vietas, pridengė kulkosvaidžio ugnimi draugus, bet buvo mirtinai sužeistas. Pusgyvį kareivai durtuvalis subadė. Vienuolika partizanų žuvo, tiktais trys pasitraukė. Sudiegino tada Bučionamus, patį Bučių sušaudė. Aplinkiniai gyventojai, girdėję šaudymą, granatų sproginėjimą, pasakojo, kad net ore jautėsi parako tvaikas. Kareivai savo lavonus ir sužeistuosius susikrovė į sunkvežimius ir išsivežė į Uteną, o partizanų lavonus pasidalijo Alantos ir Skiemonių stribai. Alantos stribai išsivežė ir Kazlų kalne užkasė Antaną Satkūną, Vaclovą Atkočių, Balį Bražėną, Antaną Skobievą, Vladą Raškevičių ir Bučių - iš viso šešis vyrus. Skiemonių stribai pasiėmė penkis lavonus: Steponą Karvelį, Bronių Matuką, Alfonsą Sargūną, Danielių Čeikauską ir slovaką Janą Gustavą.

Skiemonių stribai savo aukas numetė alkštėje prie malūno. Nudraskė partizanų uniformas, numaustė batutus, kad atrodyti kaip banditai, plėškai. Vienas stribas netyciai išsitarė, kad tokia yra Maskvos instrukcija. Žuvusiuų artimieji, miestelio gyventojai bijojo artyn prieiti, tik iš tolo galėjo tyliai atsišveldinti. Stribai, išgamos komunistai stebėjo, kas ateis, kas ką kalbės. Varė iš saugumo rūsio suimtuosius atpažinti partizanus. Skiemonių MGB viršininkas Sukavejėvas tardė iš kaimo sugaudytus žmones, ant jų liejo pyktį ir kerstą. Ypač pasižymėjo stribų vyresnysis Vytautas RUTKAUSKAITĖ-MIKELAITIENĖ, 3031 Kaunas, Kovo 11-osios 54-49.

Antanas RUTKAUSKAS, g. 1904 m. Suimtas 1940 11 05 Prienų raj., Išlaužo apyl., Valengiškių km. Kalėjo Marijampolės kalėjime. 1941 04 23 ypatingojo pasitarimo nutarimu nuteistas 8-eriems metams. A.Rutkausko motinali likimo draugas pranešė, kad, prasidėjus karui, juos etapu varė į Sovietų sajungos giliumą ir kažkur pakelėje sušaudė. Ką nors daugiau žinancių ieško Valentina RUTKAUSKAITĖ-MIKELAITIENĖ, 3031 Kaunas, Kovo 11-osios 54-49.

Petras RASIMAVIČIUS, Juozapai, g. 1910 m. Rokiškio apskr., Pandėlio valsč., Raikėnų km. Suimtas 1945 m. sausio mén. apie Pandėlių Rokiškio, Panevėžio kalėjimuose. Manoma, kad nuteistas 15-ai metų. Žinancių apie jo likimą ieško Povilas RASIMAVIČIUS, Kaunas, Pašilės 48-54, tel. 751644.

Antanas BOGUŽIS, Juozapai, g. 1912 04 18 Gargžduose. Nuo 1946 05 14 iki 1955 04 20 kalėjo Komijoje, Vorkutos lag. Manoma, kad 1956 09 15 išvyko iš Komijos. Ką nors žinancių ieško Vladislavas BOGUŽIS, Plunge, Agunu 20, tel. 53952 arba Gintaras BOGUŽIS, 2056 Vilnius, Viršiliškių 85-56, tel. 410439.

TREMTINYS

1992 m. vasario 19 d. Nr. 4(61). SL 289.
Kaina 60 kėn. Prenumeratorių 50 kėn.

ATSILIEPKITE!

Vladas PAKARNA, Vlado, iš Joniškėlio. 1955 m. kovo mén. dar liko kalėti Vorkutoje, dirbo anglies kasykloje "Sachto upravlenije Nr. 1". Jo ieško likimo draugas Kestutis VALENTUKEVIČIUS, Druskininkai, Dainavos 6, tel. 52450.

Partizanas Alijošius AKSTINAS-Rytas, g. 1913 m. Varėnos apskr., Rudnios valsč., Karaviškių km. Būrio vadu buvo Stasys Jovaiša-Gražuolis, o pavaduotoju - Antanas Nadžėika-Lokys. Žuvo 1949 m. rudenį Zervinų miškuose (tarp Varėnos ir Marcinkonių). Ką nors daugiau žinancių ieško Motiejus AKSTINAS, Kaunas, Verkių 6-74, tel. 743124.

Stasys BUTRIMAS, g. 1931 02 02. Šilalės raj., Žvingių km. S. Butrimui tremties pavyko išvengti, o namiškiai 1951 09 20 buvo ištremti į Irkutsko srt., Bratsko raj. Jis ištraukė į partizaninių judėjimą ir žuvo 1953 m. spaolio pabaigoje Šilutės raj., Gorainių km. kartu su Puidoku iš Vainuto km. ir kitu nežinomu partizanu. Užkasiomo vietus ieško ir daugiau žinių laukia Juozas BUTRIMAS, 5812 Klaipėda, Kapsu 34-1, tel. 18968.

Lietuvos kariuomenės karininkas PUIDOKAS turėjo ūkį Šilutės apskr., netoli Vainuto. Manoma, kad Puidokas dirbo kartu su gen. S. Raštikiu. Suimtas 1941 m. Kokiam lageriye mirė? Žinių laukia Paulina NORGILAITE-PUIDOKIENĖ, Tauragė, Melioratorių 2-40.

Vladas MISEVICIUS, Adolfo, g. 1907 m. Tauragės apskr., Kvėdarnos valsč., Tenenų km. Suimtas su žmona 1947 01 13 Kvėdarnos valsč., Pajūralio km. Kalėjo Kvėdarnoje, Tauragė Šubartinėje, Šilutėje. Nutarimais ypatingojo pasitarimo nutarimu 7-eriems metams. Kalėjo Pečioros lag. Mirė apie 1950 m. Kartu kaičiui iš Žinancių, kur ir kada mirė, ieško Barbora GALINSKIENĖ, Šilalės raj., Kvėdarnos pšt., Grimzdų km.

Partizanas Stasys GEGECKAS-Lakūnas. Nuo 1948 m. veikė Šliaulų apyl. Manoma, kad žuvo 1950 m. Žinancių mirties aplinkybės, žuvimo bei užkasimo vietai ieško Ona GE-GECKAITĖ-LAUGALIENĖ, Šiauliai, Lieporių 5-2, tel. 60420.

Lietuvos kariuomenės karininkas Juozas BABILIJUS iš Eržvilko valsč., Pavisčiovio km. Karo metu mokytojavo Varlaukyje. J. Babilius artimųjų ieško Vytautas SLAPŠINS-KAS, Šiauliai, Krymo 2-29.

Vytautas RÜGŠTELIS, Vilkas, g. 1927 m. Gyveno Raseinių apskr., Girkalnio valsč., Želmenų km. Suimtas 1946 m. namuose. Tolėliai likimas nežinomas. Žinių laukia Marcelė PANTUŠKIENĖ, Kaunas, S. Zukausko 12-49, tel. 718742.

Bronius PAŠIŪNAS (1931-1992)

Sausio 14 d. staiga mirė Lietuvos politinių kalinių ir tremtinių sajungos Šakių skyriaus pirmininkas Bronius Pašiūnas.

Nesulaukę Bronius šių metų Vasario 16-osios. Prieš 40 metų mes, Šakių vidurinės mokyklos abiturientai, nutarėme Vasario 16-osios proga virš Šakių vandentiekio bokšto išskelti Lietuvos trispalvę ir mieštis išplatinti patriotinio turinio lapelių. Skaudžiai nukentėjo visa klasė. Trys mokiniai buvo pašalinti iš mokyklos, vienuolika perėjo sovietinius kalejimius į lagerius. 25-erius metus kalėjimuose, Sibiro lageriuose ieškentejo ir Bronius Pašiūnas, deja, nesulaukęs dar vienų Nepriklausomos Lietuvos atkūrimo metinių.

Sakių skyrius

Maža salelė

(Atkelta iš 3 ps.)

Nelengvas buvo kelias. Pabėgelių stovyklos, gyvenimas pusbadžiu, ir taip keletą metų, kol pastekė Ameriką. Įsikūrė Detroite. Pradžia buvo nelengva, uždarbis mažas, o Vytauto sveikata pašliusi, mama taip pat ligota. Vytautas dar spėjo išleisti savo lyrikos rinkini "Gyvenimas laša" ir amžinai atsišvėkino. Jo kukioms laidotuvėms nepažįstamas geradaris paskolinio 100 dolerių. Netrukus mirė ir motina.

Liko sesuo Bronelė, sukūrusi lietuvišką šeimą. Ji nerašo eilėraščių, bet Lietuva šiovina savo išsausomis juostomis. To amato ji išmokė ir savo vyra Juozą. Audižia abu. Lietuviškais raštais išsaustos jų juostos puošia Amerikoje ne vieno lietuvių butą. Jie audžia ir tautinius drabužius šokėjų kolektyvams. Nors dabar jau ir pasiturinčiai gyvena, bet laimes toje salyje nesuradė - visos jų mintys tik apie Lietuvą. Ypač po Kovo 11-osios visa jų šeimą aktyviai remė Lietuvą. Jų žentas Vilius Pribušauskas, trečios kartos lietuvis, išspirkė televizijoje 5 min., kad galėtų kreiptis į visus Amerikos gyventojus, pražydamas padėti palenkinti Amrikos vadovybę greičiau pripažinti Lietuvos neprilausomybę.

Negestanti meilė Lietuvai liepsnoja tremtinių Tarvainių namuose Detroite. Tai mažytė Lietuvos salelė.

Bronislava BUTKIENĖ Kretinga

DÉKOJAME

Kauniečiams: p. Jadvigai Francūzovai, p. Kestučiui Endriukaičiui, p. Juozui Klimaičiui, p. Marijai Cepulionytei, p. Anelei Marcinkevičienei už piniginę paramą